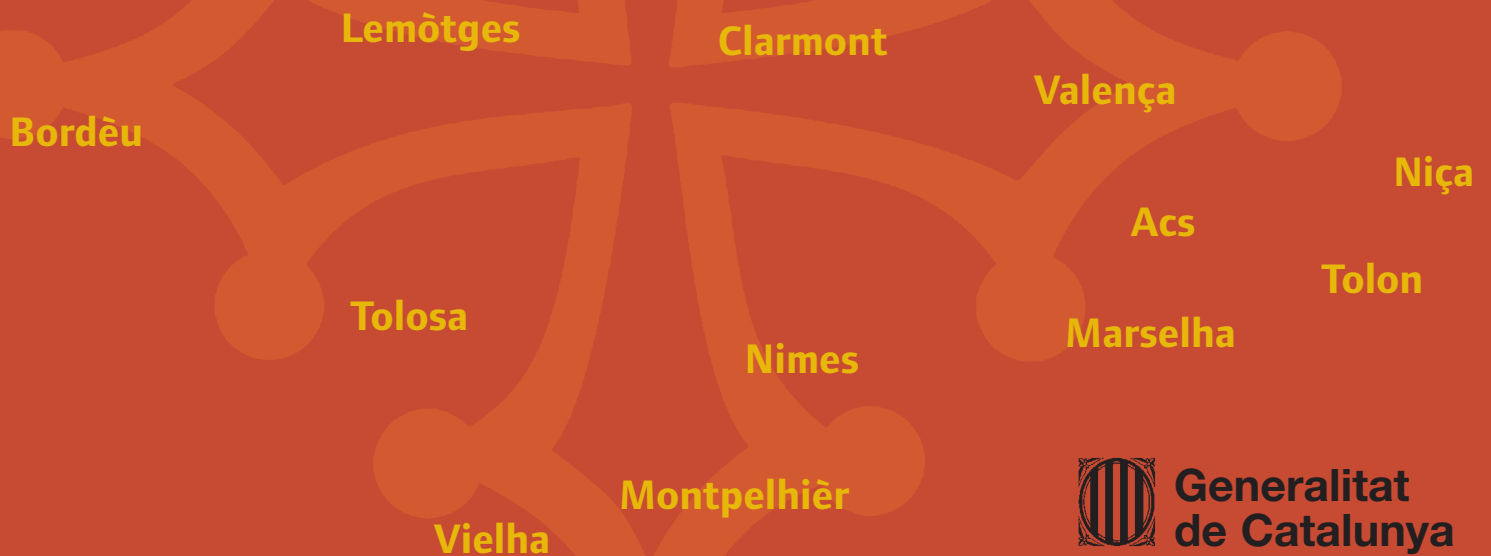

Òc

Occitània i l'occità

Generalitat
de Catalunya

Sumari

4 L'occità, llengua oficial a Catalunya

5 Introducció

6 Occitània

8 El territori

11 La història

14 L'Aran

16 Occitans i catalans en la història: l'espai occitanocatalà

18 L'occità, llengua d'Occitània

20 L'occità i el català

22 Dels inicis a la llengua literària

23 La llengua occitana, avui

23 L'aranès, occità a l'Aran

24 La literatura occitana

24 Els trobadors

25 La decadència

26 Els felibres i la posterior unificació

28 Els autors contemporanis

29 Una cultura viva i arrelada

30 El folklore

31 La gastronomia

L'occità, llengua oficial a Catalunya

L'occità, llengua pròpia de l'Aran, on popularment s'anomena "aranès", és llengua oficial a Catalunya, amb el nou Estatut d'Autonomia. El projecte inicial, aprovat pel Parlament de Catalunya (30-09-2005), afirmava que "els ciutadans de Catalunya i les seves institucions polítiques reconeixen l'Aran com un realitat nacional occitana". A Madrid es va retallar el concepte "nacional" i quedà, senzillament, que es reconeix "l'Aran com a realitat occitana dotada d'identitat cultural, històrica, geogràfica i lingüística". Malgrat la retallada, l'oficialitat de l'occità a Catalunya marca un abans i un després per a l'Aran, però també per a Catalunya.

La cultura occitana és una cultura mil·lenària, vehiculada a través de la llengua pròpia de l'Aran, i compta amb la literatura més esplendorosa de l'Europa medieval. L'occità, per tant, constitueix una peça valuosa del patrimoni d'Europa. A Catalunya, hem assumit la responsabilitat de garantir el futur de la llengua occitana a l'Aran, i d'ampliar-ne tant el coneixement com l'ús a les diferents administracions del país. Per als aranesos, mantenir el propi patrimoni lingüístic i cultural constitueix una qüestió de dignitat i d'orgull. Per al conjunt dels catalans, és obvi que l'oficialitat de l'occità ha de despertar el nostre interès pel coneixement d'aquesta llengua germana dins la Romània i dins el país i de la cultura que ha vehiculat històricament i que vehicula en l'actualitat. I la Generalitat, treballant colze amb colze amb el Conselh Generau d'Aran, ha de garantir que l'occità tingui el futur garantit tant a l'Aran com a Catalunya. Esperant que també camini en aquesta direcció el conjunt d'Occitània.

BERNAT JOAN

Secretari de Política Lingüística
de la Generalitat de Catalunya

Introducció

Occitània és una realitat pròxima i al mateix temps desconeguda per a la ciutadania de la Catalunya actual. La percepció que en tenen els catalans i les catalanes sovint se ceneix a l'enclavament de l'Aran, adscrit a Catalunya i admirat per la seva oferta paisatgística, turística i cultural, però que representa només una petita part del territori.

El mateix passa amb l'occità. En general, a Catalunya només se'n coneix l'aranès, que és la variant dialectal gascona pròpia de l'Aran i és només una de les peces que constitueixen el gran mosaic de la llengua occitana.

Tot i aquest desconeixement actual, Occitània i Catalunya han compartit institucions i projectes polítics i culturals al llarg de la història. En diverses ocasions, s'han impulsat iniciatives destinades a estrènyer relacions. A tall d'exemple, tan sols cal remuntar-se al primer terç del segle xx per retrobar l'Oficina de Relacions Meridionals, relacionada amb la Generalitat, i fomentadora del diàleg entre Catalunya i el món occità. Amb l'impuls d'aquest organisme es publicà, l'any 1935, la *Gramatica occitana* de Loís Alibèrt.

En l'actualitat, les relacions es troben en un moment de represa institucional. Així, l'Estatut d'autonomia de Catalunya estableix que l'occità és oficial al conjunt del Principat. A més, s'està creant una oficina integrada a la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, per desenvolupar el manament estatutari de l'oficialitat de l'occità.

El fullet que teniu a les mans vol divulgar què és Occitània i què és l'occità entre els catalans i catalanes. En la primera part, s'ofereix una aproximació a la geografia i a la història occitanes. En la segona, s'aborda la llengua occitana, la seva trajectòria i els seus dialectes, a més de la relació històrica que ha mantingut amb el català. En la tercera, es presenta la literatura occitana, una de les més esplendoroses d'Occident, a la qual van contribuir no pocs autors catalans en l'era dels trobadors. Finalment, en la quarta part, s'hi exposen elements culturals, com l'himne, la bandera, el folklore i la gastronomia.

Occitània

Occitània és una nació europea mil·lenària. És una terra amb llengua i història pròpies i un poble que es perfila al llarg del temps gràcies a l'aportació ètnica de celtas, ibers, lligurs, grecs, romans i visigots.

“Per l'onor deu país sosténguer e per sa dignitat manténguer...”

PEÏR DE GARRÒS 1520-1590

“Mas perquè, perquè m'an pas dit à l'escòla lo nom de mon país?”

CLAUDI MARTI, 1940

Amb l'Imperi Carolingi, Occitània esdevé una confederació de diverses entitats polítiques. Els occitans es constitueixen, a l'edat mitjana, en una civilització molt avançada a Europa. Al llarg de l'edat mitjana i fins a l'època moderna, els territoris occitans no veuen respectades les seves institucions i perden progressivament les seves llibertats.

Avui, Occitània està políticament dividida entre els estats espanyol, italià i francès, on s'ubica la major part del seu territori i població. No és reconeguda internacionalment com a entitat política, però la llengua occitana és oficial al Principat de Catalunya, i a l'Aran, d'on és la llengua pròpia.

Per fer-nos una idea de les dimensions geogràfiques i humanes d'Occitània, ens centrarem en el territori on es parla l'occità: es tracta d'una unitat amb 16 milions d'habitants distribuïts en 190.000 km².

OCCITÀNIA I ELS ESTATS DE LA UNIÓ EUROPEA

El territori

Si la descrivim com el territori on es parla occità, Occitània s'estén de l'Atlàntic al Mediterrani i del massís d'Alvèrnha fins a la península Ibèrica. Engloba, doncs, la part sud-oest de l'arc alpí. Comprèn, així mateix, Aquitània, Lemosin, Lengadòc, Alvèrnha i Provença.

MARSELHA I EL SEU PORT, UN ALTRE MOTOR ECONÒMIC OCCITÀ

La població d'Occitània, xifrada en 16 milions de persones, es reparteix entre àmplies zones rurals i ciutats importants, que cada vegada esdevenen pols econòmics més rellevants. Les ciutats principals del territori són Marselha (820.000 habitants), Tolosa, Niça, Montpelhièr, Bordèu, Tolon, Clarmont, Acs, Lemòtges, Nimes.

Les principals icones econòmiques occitanes resideixen en el complex portuari de Marselha i la indústria aeronàutica de Tolosa, que té com a punta de llança el projecte europeu Airbus.

Quant a la producció agrícola, destaca la vitivinícola (Bordèu, Càurç, Armanhac, Lengadòc, Còstes Rodanencas i de Provença). També la de la fruita i la de les hortalisses. La indústria se centra en la siderúrgia i la química, l'extracció esparsa de petroli, ferro, alumini, bauxita, urani; la manufactura del cuir i del tèxtil; la pesca i l'elaboració del paper, així com l'agroalimentà-

ELS VOLCANS CONFIGUREN UN ESPECTACLE NATURAL A ALVÈRNHA

L'AIRBUS, UNA DE LES ICONES DE L'ECONOMIA OCCITANA

ria. El sector terciari i l'administració creen molta ocupació.

L'economia es regeix segons les necessitats econòmiques de l'Estat francès, que l'articula en diferents pols econòmics. Tanmateix, hi ha retards seculars en infraestructures i en industrialització, als quals s'adjunten una manca de manufactura o de valor afegit específic en la producció. Aquests fets condicionen el seu desenvolupament.

Totes aquestes circumstàncies accentuen els moviments migratoris vers les ciutats i els grans nuclis industrials (Bordèu, Tolosa, Marselha), amb el consegüent abandonament rural i, sobretot, l'expatriació de la població jove i qualificada, que, per manca de promoció, es dirigeix bàsicament a París o a altres metròpolis europees i no torna al país. Aquesta manca d'estabilitat es pal·lia amb l'afavoriment turístic i la construcció, els quals, però, es troben en mans de capital foraster.

Malgrat aquests dèficits, existeixen estructures industrials amb gran projecció i capacitat de lideratge, com l'alimentària, la de l'alumini (País de Foix), l'electrònica (fàbrica IBM, a Montpel·hièr) i les ja assenyalades: l'aeronàutica de Tolosa i el gran port de Marselha.

L'EMPRESA D'AERONÀUTICA AIRBUS A TOLOSA

País de contactes i passos, Occitània té una prehistòria rica (Las Caus, Cròs Manhon). Gals, ibers, lígurs i grecs s'hi instal·len. La conquesta romana aporta una civilització que la configura profundament. Quan cau l'Imperi romà (final del segle v), la civilització romana enllaça amb la dels visigots cristianitzats, que creen un regne amb capital a Tolosa abans que els francs els derrotin. Al final de l'alta edat mitjana, amb la llengua ja formada, el territori està dividit en principats: Aquitània, Tolosa, Provença amb Catalunya i Aragó. Les relacions, sobretot amb els comtats catalans, són intenses. Culturalment, els trobadors il·lustren l'avenç de la civilització occitana i l'infonen amb la llengua a Europa. Mentrestant, es desenvolupa el cristianisme dels *bons homes*.

El poder francès cobeja les pròsperes terres occitanes i s'introdueix a Alvèrnia, fins a annexar-la, el 1212, amb la complicitat del clergat. Paral·lelament, entre el 1209 el 1229, el Papat i França orga-

La història

CASTELL DE PUÈG LAURENÇ

L'època moderna comença amb la prohibició de l'occità a l'escrit públic (edicte de Villers-Cotterêts, 1539). El protestantisme troba a Occitània una terra d'implantació. La centralització i l'absolutisme francesos del segle XVII topen amb les institucions pròpies. La Revolució Francesa del 1789 i la III República del 1871 accentuen la lluita contra la llengua occitana, en un context de nacionalisme francès exacerbada. Aquesta lluita és al punt més fort quan els vinyaters llenguadocians es revoltien el 1907.

Malgrat tot, poc temps abans, Frederic Mistral rep el Premi Nobel de literatura, el 1904. Les dues guerres mundials, amb les seves nombroses víctimes, fan entrar violentament els occitans en el segle XX. Després del 1945, la urbanització i el desenvolupament dels mitjans de comunicació en un estat centralitzat, dificulten la transmissió familiar de l'occità. Però, a partir del decenni del 1960, el moviment reivindicatiu occitanista cultural i polític creix i permet alguns progressos significatius.

PATRICI POJADA
Professor universitari

APLEC DEL PORT DE SALAU

© CERCLE D'AGÈRMAMENT OCCITANOCATALÀ (CAGOC)

nitzen una croada contra l'heretgia, subterfugi del genocidi occità i de la colonització progressiva d'Occitània. El 1213, les tropes aliades dels comtes de Barcelona i de Tolosa són derrotades a Murèth. El 1271, el Lengadòc és annexat al regne de França. Després de la guerra dels Cent Anys, el 1473, Aquitània és vençuda a Castelhon. Provença acaba també anexionada el 1481. Alguns territoris se n'escapen per un temps (Bearn, Niça); d'altres, com l'Aran, mantenen la seva autonomia gràcies a la seva organització i a la seva situació geopolítica.

A partir del s. XII, a més del llatí, als estats occitans s'utilitza el dret propi, molt influït pel codi visigòtic (*Breviari d'Alaric*, 506), canònic, franc o marítim català. Es redacten els documents en llengua vernacle: furs, costums, franqueses, cartes, cròniques, comptes consulars, registres notariais. Amb la ingerència francesa, els territoris són incorporats successivament com a províncies de França. L'ordenança reial

Villers-Cotterêts (1539), confirma la il·legalització general de l'occitanitat i s'imposa el francès en actes administratius de l'Estat. Els revolucionaris francesos, l'imperi i el codi napoleònic organitzen les terres occitanes de França en *départements*. Malgrat la llei francesa de *décentralisation* de 1982, les *régions*, que agrupen diversos departaments, són merament administratives, sense poder legislatiu.

Actualment Occitània reparteix el seu territori en tres estats: el gruix del territori es troba a la República Francesa; a la República Italiana hi ha les valls occitanes, a més de la Garda, que es troba a la Calàbria. Al Regne d'Espanya, s'hi troba l'Aran.

CALANDRETAS, ESCOLES OCCITANES

L'Aran

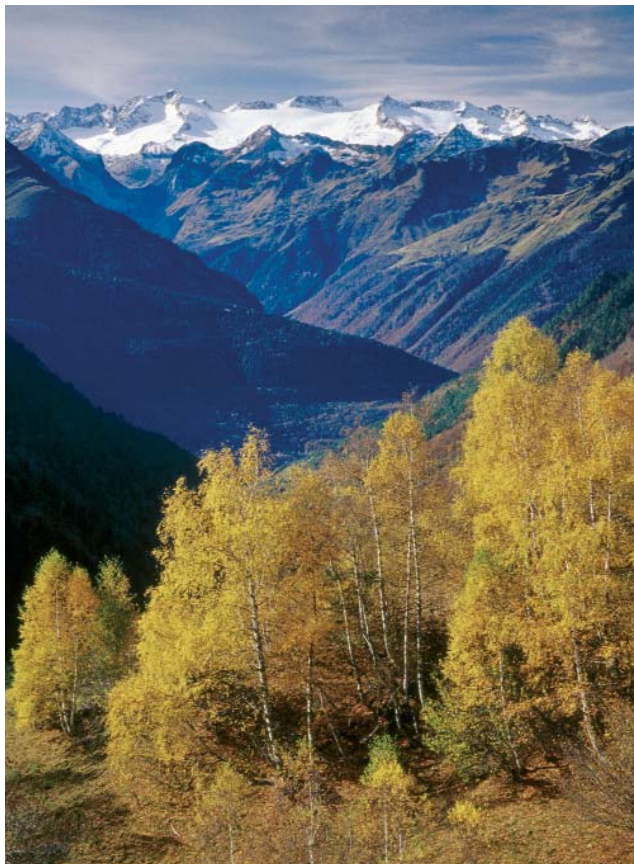
L'Aran ('la vall'), conegut a Catalunya com a Vall d'Aran, és un territori de 620 km² geogràficament, lingüística i cultural lligat a Occitània, però políticament en territori català.

La vall formava part del comtat de Comenge i s'integrà al Principat de Ca-

talunya el 1175, mitjançant l'anomenat *Tractat d'emparança*. Canvià de titularitat diverses vegades durant el s. XIII, fins que el 1313 els aranesos obtingueren *Era Querimònia*, una compilació legal específica que els atorgava la corona catalanoaragonesa i que reconeixia drets i usatges propis del territori. El 1411, l'Aran s'integrà de manera pactada a Catalunya. Guardà les seves institucions fins al règim general espanyol del 1834 i l'Estatut català de Sau del 1979 les confirmà.

Avui, l'Aran gaudeix d'un règim administratiu i polític propi, regulat per la Llei 16/1990, de 13 de juliol, sobre règim especial de la Vall d'Aran. S'organitza en ajuntaments i en un Conselh Generau, amb representants d'elecció directa que governen segons les competències traspassades per Catalunya. D'altra banda, l'Estatut de 2006 oficialitza l'occità a tota l'autonomia catalana i el reconeix com a llengua pròpia de l'Aran, on és emprat administrativament i en l'aprenentatge per tots els centres educatius.

LES MALADETES DES DE SANT JOAN D'ARRÒS

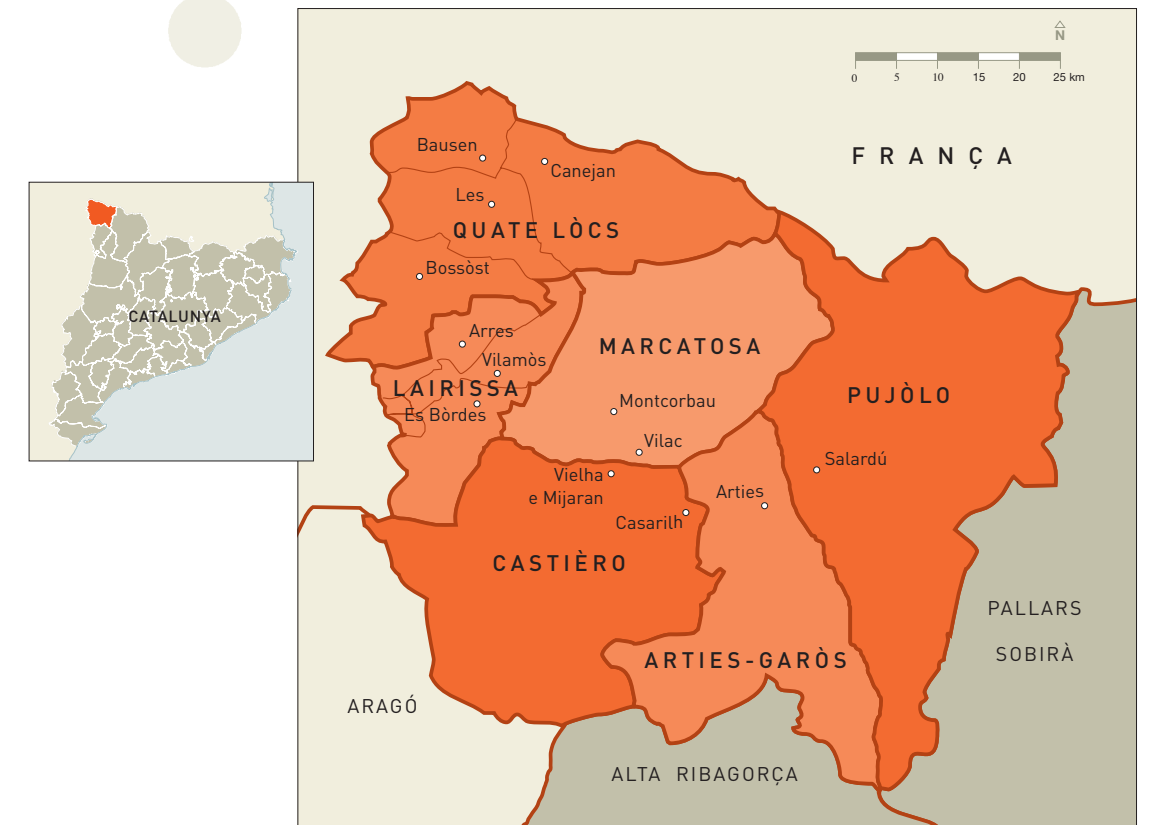

© AGE FOTOSTOCK

Aran ei un territori delimitat, ua comunitat d'aranesi o ciutadans d'Aran que parlen er occitan; damb ua istòria qu'en moments cruciaus divergís dera des païsi vesins, ues institucions coma eth Conselh Generau, organ d'autogovèrn entroncat ena Edat Mejana, o ua jurisdiccio en tot concordar damb era forma pròpria de comprèner era vida. En definitiva, ua consciència e ua voluntat de non renonciar a èster e senter-se aranes.

JEP DE MONTOYA

President der Institut d'Estudis Aranesi

ELS TERÇONS, LA DIVISIÓ TERRITORIAL PRÒPIA DE L'ARAN

Occitans i catalans en la història: l'espai occitanocatalà

Al llarg dels segles, els catalans i els occitans han mantingut intenses relacions polítiques i culturals. A més, comparteixen importants paral·lelismes històrics. Tot plegat ha configurat un àmbit de relacions anomenat espai occitanocatalà.

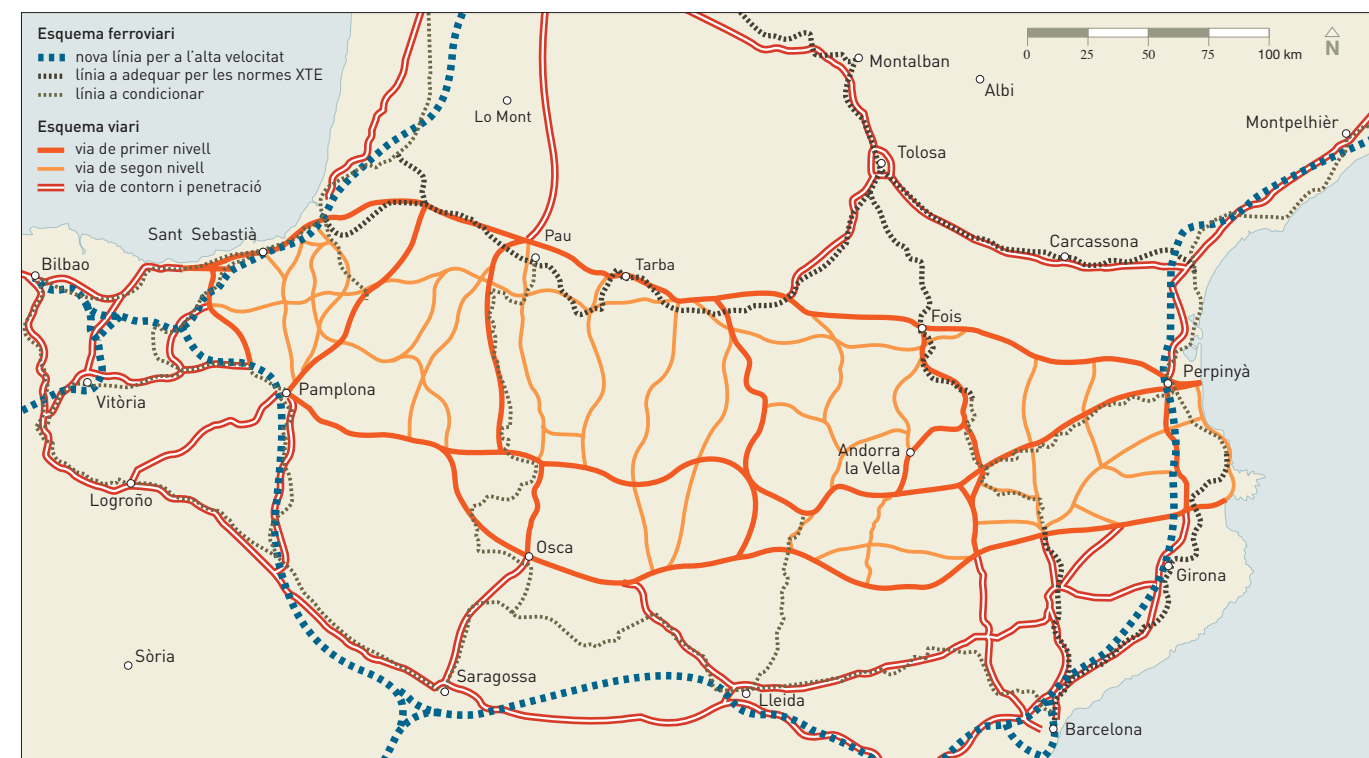
Així, a Occitània ressalten tres poders polítics després de l'Imperi Carolingi: els casals d'Aquitània, Tolosa i Provença. La via narbonesa esdevé el camí

de relació i d'expansió cap a la Marca Hispànica i la creació dels Comtats Catalans, el s. IX. El Pirineu és l'escenari d'intenses relacions (*ligas* i *patzerias*). Al llarg de la història, Catalunya i Aragó senyoregen diversos territoris: Bigorra, Foix, Rasés, Roderga, Carladés, Gavalдан, Besièrs, Montpelhièr, entre d'altres. Si bé aquests vassallatges generen una interacció entre els poders polítics d'Aquitània, del Lengadòc, de Provença i de Catalunya, també provoquen conflictes de supremacia territorial.

És amb aquest tipus de relacions com s'afaiçona una cohesió territorial d'àmbit europeu, que explica l'homogeneïtat política, econòmica, cultural i lingüística del denominat espai occitanocatalà. Aquesta homogeneïtat es constata en àmbits ben diversos: furs, costums, arquitectura, arts... La ingerència francesa frustra progressivament aquesta homogeneïtat. No obstant això, les relacions culturals es mantenen: al segle XIX, les renaixences literàries es produeixen simultàniament i els vincles lingüístics i onomàstics romanen forts

OCCITANS I CATALANS CELEBREN ELS 800 ANYS DE JAUME I A MONTPELHIÈR

encara avui. Al llarg de la història, sorgeixen diversos moviments d'agermanament, així com la recuperació del discurs occitanocatalà pel catalanisme polític. L'emigració occitana cap a terres catalanes ha generat i genera encara una valuosa aportació demogràfica.

Del patrimoni comú, se'n desprenen dues evolucions sociològiques paral·leles, provocades per la pèrdua d'institucions occitanes, les guerres i l'actuació

dels estats. S'opera també una progressiva dissociació dels mercats econòmics, accentuada per una revolució industrial que no es produeix a Occitània. La manca d'infraestructures i de mitjans de comunicació, el pes i la asimetria de les administracions impedeixen una planificació politicoeconòmica pròpia i comprometen les potencialitats i les perspectives de desenvolupament de l'espai occitanocatalà.

PRINCIPALS INFRAESTRUCTURES DE TRANSPORT I COMUNICACIONS AL PIRINEU L'ANY 2000

L'occità, llengua d'Occitània

L'occità és una llengua neoromànica occidental. Les denominacions occità i llengua occitana provenen del llatí *hoc* ('això'), que en occità esdevé *oc* ('sí'). D'aquest mateix terme deriva també lengadòc ('llengua d'oc'), que avui dia dona nom a un dels dialectes, si bé havia servit per denominar el conjunt de la llengua. El mateix va passar

amb les denominacions provençal, llemosí o gascó, que foren emprades per denominar l'occità en diversos moments històrics. Es calcula que parlen occità 3 milions de persones.

L'occità antic i modern es desglossa en les varietats dialectals següents: el llemosí, l'alvernès, el provençal alpi, el gascó, el llenguadocià i el provençal.

ELS DIALECTES OCCITANS

Es lingüistes que son d'acòrd a díder qu'era lengua occitana se pòt dividir en sies dialèctes, qu'ath madeish temps formen dus grops: er occitan septentrionau (que ditz *chantar e jalina*) e er occitan meridionau (que ditz *cantar e galina o garia*). Es dialèctes septentrionaus que son –d'oèst a èst– eth lemosin, er auvernès e eth provençau aupenc (o vivaroaupenc). Es dialèctes meridionaus que son –d'èst a oèst– eth provençau, eth lengadocià e eth gascon. Eth provençau qu'ei parlat dempús de Niça enquia Nimes. Eth lengadocià qu'ei eth dialècte que semble més ath catalan, e se pòt entèner de Montpelhièr enquia Garona. E eth gascon que s'emplegue en espaci que i a entre Garona, er Ocean Atlàntic e es Pireneus. Deth gascon que'n hè partida er aranés. Que se caracterize per auer bères solucions fonetiques més o mens originaus per arrepòrt as auti dialèctes occitans. Que podem nomenar, per exemple, era aspiracion de *f*-, era desaparicion de *-n-* intervocalica (*farina* qu'ei *haria* en gascon), entre fòrça d'autes.

AITOR CARRERA
Professor universitari

L'occità i el català

Occità i català són dues llengües pròximes en la geografia, amb contactes i paral·lelismes històrics i també amb una gran afinitat en les estructures lingüístiques.

OCCITAN	CATALÀ
A Diu siatz	Bon dia / adéu-siau
Mercé (plan)	Mercès (pla)
Òc, non / non (o) sabi pas	Sí, no / no (ho) sé pas
Benvengut -uda, coma va, va plan?	Benvingut -uda, com va, va bé?
Perdon, perdonatz, si vos platz	Perdó, perdoneu, si us plau
Qui, que, quand, quant, ont, coma	Qui, què, quan, quant, on, com
Non (o) compreni pas	No (ho) comprenc pas
Cerqui, cercam, cercatz	Cerco, cerquem, cerqueu
Trabalhar, beure, manjar, dormir	Treballar, beure, menjar, dormir

TERRITORIS DE L'OCCITÀ I EL CATALÀ

Dels inicis a la llengua literària

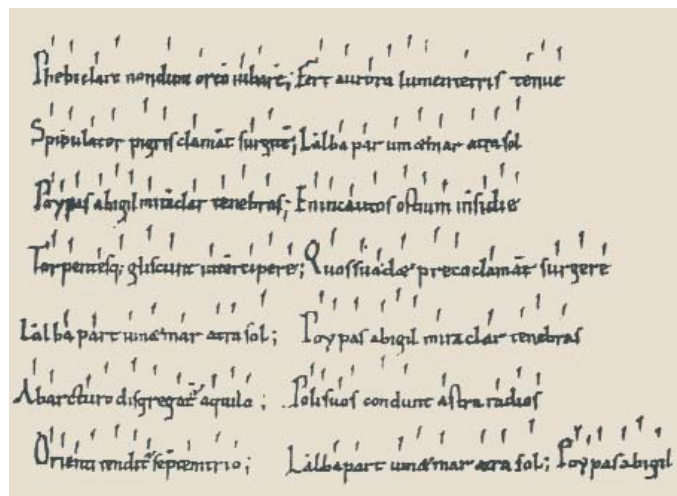
L'any 400, segons el testimoni de Sant Jeroni, la població del que avui és Occitània parlava ja una llengua vernacle, segurament molt propera a l'actual: "Dignitate perflati, vias publicas mannibus terunt quos vulgo buricos appellant" (plens d'orgull, malgasten les vies públiques amb uns cavallets que en llengua popular en diuen borriques; del gr.[purrikos]).

Un dels documents més antics coneguts és una anònima *Alba bilingua* (880

aproximadament). Religiosa i literària, tal vegada és l'antecessora de les albes profanes trobadoresques. És un poema crístic llatí amb virolai occità. L'*Alba bilingua* reprèn poèticament dos versets de la Carta de Sant Pau als Romans.

De l'any 960 es conserva una còpia del *Poema Boecis*, molt més antic, inspirat en l'obra *De consolatione philosophiae* del poeta llatí Boeci. De l'any 980, hi ha una còpia de la *Passion* de Clarmont d'Alvèrnia, manuscrit franco-provençal de gran valor lingüístic i d'un honest valor literari: "... Et al terç di, lo matin clar" (I al tercer dia, el matí clar). Del s. XI existeix una còpia de l'original de la *Cançon* de Santa Fe d'Agen (s. X), poema rimat en llengua popular.

La llengua occitana aconsegueix la màxima esplendor literària a l'època medieval, amb els trobadors, i després d'uns segles de decadència reprèn amb nova força en el segle XIX.

ALBA BILINGUA

La llengua occitana, avui

A finals del segle XIX, a l'escola pública francesa, els mestres castiguen qui gosa parlar *patois* (terme pejoratiu) i li imposen la *vergonha*. El 1951, la llei francesa *Deixonne* permet l'ensenyament de la llengua, però és un ensenyament encara molt deficitari. En l'actualitat, les escoles *calandretas* associatives, les escoles bilingües estatals i alguns col·legis asseguren gran part de la transmissió lingüística. La reforma constitucional francesa de 2008 incorpora a l'article 75 que les llengües regionals formen part del patrimoni de França.

La Carta europea de les llengües regionals i minoritàries ha estat signada pels estats francès, italià i espanyol, però només l'espanyol l'ha ratificada.

Article 6.5 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya: "La llengua occitana, denominada *aranès* a l'Aran, és la llengua pròpia d'aquest territori i és oficial a Catalunya, d'acord amb el que estableixen aquest Estatut i les lleis de normalització lingüística."

Des del 1992, l'article segon de la constitució francesa afirma que el francès és la llengua de la República. El mateix redactat s'aplica a la Constitució italiana, però, el 1999, el parlament italià va aprovar una llei a favor de la tutela o protecció, promoció i valoració de la llengua i cultura occitanes. A l'Estat espanyol, l'occità és oficial al Principat de Catalunya des del 2006, amb el català i el castellà.

L'aranès, occità a l'Aran

La llengua occitana és la pròpia de l'Aran, on es parla des del segle XI. L'Estatut de 2006 la reconeix com a oficial a tot Catalunya. A l'Aran s'ensenyava en tots els nivells de l'ensenyament obligatori i és vehicular i d'aprenentatge en tots els centres educatius. A més, el Conselh Generau d'Aran i els ajuntaments del territori l'usen normalment en les se-

ves comunicacions, tant les internes com les que mantenen amb la ciutadania. L'Aran és l'únic territori d'Occitània en què l'occità gaudeix de plena oficialitat. L'any 2001 vivien a l'Aran 7.983 persones, el 89% de les quals entenia l'occità i el 62% el sabia parlar. A més, el 58% de la població declarava que el sabia llegir i el 27%, que el sabia escriure.

La literatura occitana

Els trobadors

La poesia trobadoresca constitueix l'exponent més àlgid de la producció literària en llengua occitana. Ecllosiona a cavall dels segles XII i XIII, quan l'occità, que havia esdevingut una llengua de cultura i de prestigi en el si de les

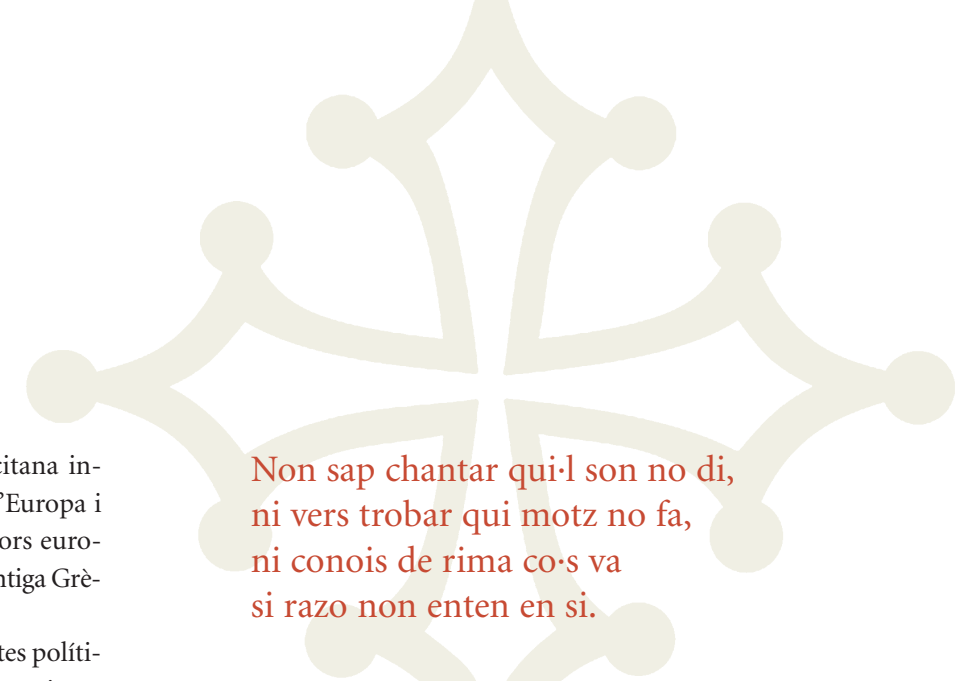
abadies, es mundanitza i dóna lloc a un art líric que es propaga per tot Occident.

Els primers indicis de l'art dels trobadors es troben en versificacions i prosòdies elaborades, sostingudes melòdicament i adaptables a les litúrgies. S'avança vers una concepció molt humana i original de l'amor i de l'ètica; s'idealitza la dona i la joia d'amor i se suscita, per la virtut femenina, el perfeccionament moral de l'amant.

Tots els trobadors, entre ells els catalans, utilitzen un idioma semblant, poc relacionat amb la provenença dialectal. La lírica trobadoresca llueix pels seus esquemes i l'occità medieval esdevé l'expressió d'una comunitat socialment

avançada. La civilització occitana infon l'educació sentimental d'Europa i les bases fundadores dels valors europeus moderns, a imatge de l'antiga Grècia o de la romanitat.

Malgrat les primeres desfetes polítiques del segle XIII, la literatura occitana es desenvolupa i assoleix grans nivells. El 1323, es crea a Tolosa el *Consistòri del Gai Saber*. Raimon de Cornet escriu una *Doctrina de trobar*, el 1324, per tal de mantenir les arts i formes poètiques dels trobadors occitans. El 1356 Guilhem Molinièr escriu les *Leys d'amor*, on s'estableixen les normes lingüístiques i estilístiques que s'havien d'emprar en les competicions poètiques, anomenades Jocs Florals.

Non sap chantar qui·l son no di,
ni vers trobar qui motz no fa,
ni conois de rima co·s va
si razo non enten en si.

No sap cantar qui no diu la tonada
ni trobar versos qui no fa paraules
ni sap què és la rima
si no entén la raó.

JAUFRE RUDEL DE BLAIA
Trobador

GUILHEM IX, DUC D'AQUITÀNIA I TROBADOR

La decadència

A partir del s. XVI, s'esdevé una decadència a causa de la ingerència francesa i de la progressiva francesització. Malgrat tot, s'organitzen diversos corrents renaixentistes entorn del gascò jurista i teòleg Pèir de Garròs, del poeta provençal Loís Belaud de la Belaudièra o del llenguadocià Augièr Galhard, escriptor i músic.

Pèire Godolin decideix escriure en occità en comptes de fer-ho en francès, en un moment en què estava de moda i gaudia d'un reconeixement oficial. Aquest patriotisme 'cultural' occità crea escola, sobretot a Gasconha, amb Guilhem Ader i Joan Giraud d'Astrós.

Els felibres i la posterior unificació

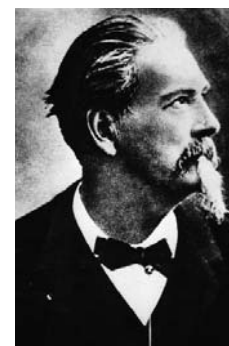
La segona renaixença literària es produeix a finals del s. XIX, amb els felibres, sota la conducció dels provençals Josèp Romanilha i Frederic Mistral, premi Nobel el 1904 pel seu poema *Mireia*. Escriu també el cant *La Copa Santa*, en senyal d'amistat occitanocatalana. El 1985, Josèp Ros publica una

Gramatica lemosina, rememorant els orígens de l'occità medieval, i impulsa el Felibritge al Llemosí. Antonin Perbòsc i Prosper Estieu, nascuts el 1860, proposaran una reforma lingüística i fundaran l'Escola Occitana.

El 1923 s'inicia el procés fundacional, a Tolosa, de la Societat d'Estudis Occitans, precursora del futur Institut d'Estudis Occitans. El 1935, a Barcelona, Loís Alibèrt publica una *Gramatica occitana*, de normativa unitària. La Societat rep la influència de l'Institut d'Estudis Catalans, té el suport de l'Escola Occitana, dirigida llavors per Josèp Salvat, i també el de l'Oficina de Relacions Meridionals de Catalunya, dirigida per Josep Carbonell. Proliferen llavors les revistes literàries en cada regió occitana, com ara la revista *Llenguadociana Ôc*, impulsada pels metges Ismael Girard i Camil Solar.

D'ESQUERRA A DRETA: VENTURA GASSOL, CONSELLER DE CULTURA; LOÍS ALIBÈRT, AUTOR DE LA GRAMÀTICA OCCITANA UNIFICADA; FRANCESC MACIÀ, PRESIDENT DE LA GENERALITAT; POMPEU FABRA, GRAMÀTIC CATALÀ, I JOSEP CARBONELL I GENER, DIRECTOR DE L'OCCITANISTA OFICINA DE RELACIONS MERIDIONALS. EL LLOC ÉS EL PATI DELS TARONGERS DEL PALAU DE LA GENERALITAT

FREDERIC MISTRAL, POETA OCCITÀ, PREMI NOBEL DE LITERATURA

Frederic Mistral va escriure el seu gran poema "Mireia" en occità, transliterat en grafies franceses, que eren les que ell coneixia. Vegeu el text escrit tal com fou compost originalment.

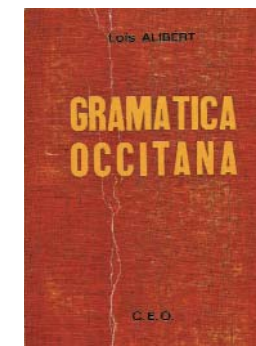
Mirèio

CANT PROUMIÉ

Lou mas di Falabrego

*Cante uno chato de Prouvènço,
Dins lis amour de sa jouvènço,
A través de la Crau, vers la mar, dins li bla,
Umble escoulan dóu grand Oumèro,
Iéu la vole segui. Coume èro
Rèn qu'uno chato de la terro,
En foro de la Crau se n'es gaire parla.*

*Emai soun front noun lusiguèsse
Que de jouinesso; emai n'aguèsse
Ni diadèmo d'or ni mantèu de Damas
Vole qu'en glòri fugue aussado
Coume uno rèino, e caressado
Pèr nosto lengo mespresado,
Car cantan que pèr vautre, o pastre e gènt di mas!*

GRAMATICA OCCITANA DE LOÍS ALIBÈRT

VÍCTOR BALAGUER, LITERAT I MINISTRE CATALÀ, AMIC D'OCCITÀNIA

Els autors contemporanis

Amb l'escola republicana del segle XX, la revolució industrial i la urbanització s'operen canvis socials i una forta pressió política. Tot i això, emergeixen autors nous, entre els quals destaquen Joan Bodon, Marcela Delpastre, Max Roqueta i Bernat Manciet. A l'Aran cal destacar la literatura de Mossèn Condò i de Pepita Caubet.

Actualment, l'occità compta amb més de tres-cents cinquanta escriptors, alguns traduïts en més de vint llengües; amb noranta grups musicals; amb un volum de producció discogràfica que supera els 900 títols i amb una setantena llarga de publicacions periòdiques. Gairebé 100.000 escolars treuen profit d'una pedagogia de sensibilització, iniciació i aprofundiment. Els primers programes d'immersió en centres de preescolar i primària tenen ja més de 20 anys d'experiència. El 70% de la població occitana desitja que sigui preservada i promoguda la identitat pròpia, per bé que un notable percentatge d'aquesta població sigui d'origen forà i malgrat que la política oficial, en qüestions culturals i lingüístiques, sigui contrària al seu reconeixement.

JAUME FIGUERAS
Expert en literatura occitana

Una cultura viva i arrelada

La bandera occitana és una ensenya mil·lenària que representa el poble occità. La creu és un motiu de 12 terminacions, esdevingut símbol per característica material i estètica des de l'antiguitat. La creu occitana té semblances notables amb altres creus, com la copta, la bizantina o la grega.

Si canta

Himne occità

Dejós ma fenèstra
I a un aucelon
Tota la nuèit canta
Canta sa cançon

REFRANH:

*Si canta, que cante
Canta pas per ieu
Canta per ma mia
Que es al luènh de ieu*

Aquèlas montanhas
Que tan altas son
M'empachan de véser
Mas amors ont son

Si canta...

Baissatz-vos, montanhas
Planas, levatz-vos
Per que pòsca véser
Mas amors ont son

Si canta...

A L'ARAN:

Aqueres montanhas
Que tan nautas son
M'ampeishen de véder
Mèns amors a on son

El folklore

La simbologia i la cultura occitanes, efectivament, van molt lligades als valors de la terra. El seu arrelament tradicional es pot homologar al sentiment

ACTUACIÓ DEL GRUP LE POUTOU DE TOLOSA

BORDÈU, BALL TRADICIONAL

europèu, la qual cosa es fa manifesta en el seu costumari. Per exemple, com a Catalunya i a bona part d'Europa, una de les festes més celebrades arreu d'Occitània és la dels focs de Sant Joan.

A Occitània existeix una gran afeció a l'esport, al futbol i el rugbi en particular. Al llarg del calendari anual, s'organitzen nombroses *festejadas*, *pas-sacarrièiras* (desfilades populars), manifestacions culturals i polítiques, *felibrejadas*, universitats d'estiu, *amassadas* (aplecs), festivals, escenificacions històriques, *concèrts*, vetllades, *taulejadas* i degustacions en masies del rerepaís.

CARNAVAL

De la proximitat entre agricultura i cultura, en resulta una gastronomia pròpia. La cuina occitana és tradicional i molts dels seus plats són mil·lenaris. És el cas d'elaboracions de certs productes avícoles, com el magret, el fetge gras o el confitat d'ànec.

Arreu, *las festas porcalas* o *l'anhèl pascal* recorden l'arrelament culinari ancestral. La cultura *ostreïcòla* és present als fronts atlàntic i mediterrani. Les races bovines aquitana, llemosina i vasa-desa són molt apreciades. A Alvèrnia, com a d'altres terres muntanyoses, hi destaca l'*olada de carnsalada*. Hi trobem una important tradició de formatgeria: *lo rocafòrt*, *la forma*, *lo cantal* i *lo Sant Nectari*.

El plat major del Lengadòc és el caçolet: mongetes cuites al foc en terrina amb carns. A la Provença, s'hi sol fer l'*alhòli*, que, juntament amb la *rata-tolha* (samfaina), els aliments *saurits* (sofregits) i *lo piston* (piló, mà de morter), són la base de la cuina autòctona.

La gastronomia

A prop del mar, dels llacs i dels rius, s'hi cuina tota mena de receptes de peix: brandada, *bolhabaissa*, *anchoiada* i *peis-saladièira* (pizza de peix salat). L'*aigardent anisada* és la beguda aperitiva. Els vins occitans més coneguts són els Bordèu, els Còstas del Ròsne i els de Provença, els de Lengadòc i l'alcohol d'Armanhac. S'atribueix un gran valor als bolets, en especial a la rabassa (tòfona), i també a les herbes i plantes medicinals.

RATATOLHA, SAMFAINA PRÒPIA DE LA PROVENÇA

**Generalitat
de Catalunya**